

Italiaansche loopgraven in het gebergte.

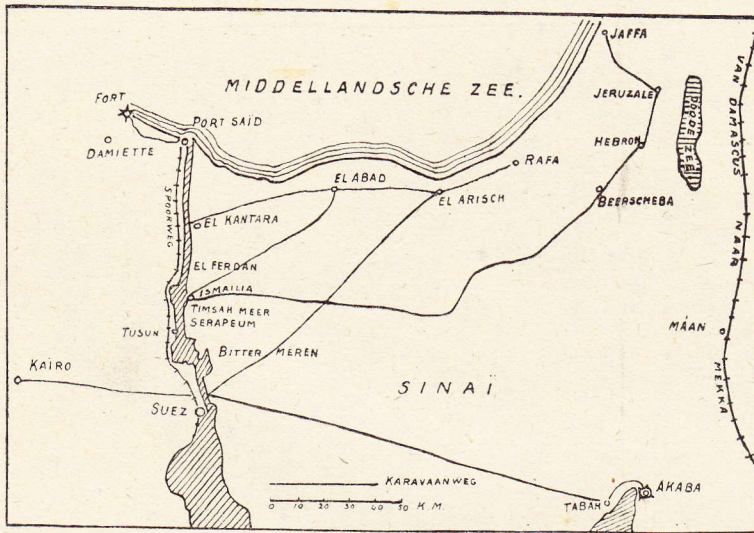
Den 11ⁿ hield Allenby zijn plechtige intrede binnen de Heilige stad. De bevolking juichte hem toe.

Onwillekeurig denken we aan Godfried van Bouillon. Een onbekende te Brussel legde in den

nacht bloemen voor het standbeeld van den beroemden kruisvaarder, eersten koning van Jerusalem. De Duitschers namen ze natuurlijk weg en lieten het beeld bewaken.

De verovering van Jerusalem wekte groote

SUEZ - KANAAL.

Kaart van het Suez-kanaal en Palestina.

vreugde onder de Joden. De Engelschen richtten zich tot hen en wezen op een plan, om het oud koninkrijk der Hebreërs te doen herleven. Dit was reeds lang een betrachting der Joden. Maar hoe waren ze tot nu toe in Palestina en gansch Azië behandeld geworden?

Slaan wij een blik op die toestanden, noodig om de Engelsche politiek te begrijpen.

Neen, in Azië had het er voor de Joden nog niet gunstig uitgezien en vooral in Perzië was hun toestand verre van benijdenswaardig. In 1893 werden in dit land een aantal voor de Joden hoogst vernederende bepalingen uitgevaardigd; ook liepen in dien tijd hun leven en bezittingen ernstig gevaar: gedurende 40 dagen durfde zich geen Jood op straat vertoonen, uit vrees door de dweepzieke Mohammedanen gedood te worden. De grondwet, die de Sjah in 1906 zijn volk verleende, bevat het beginsel van gelijkheid voor alle inwoners. Toch hadden in 1912 onlusten tegen de Joden plaats. Te Damaskus, de hoofdstad van Syrië, had, jaren her, een gebeurtenis plaats, die voor de Joden de oorzaak van groote ellende werd. Op zekeren dag waren in deze stad twee bewoners spoorloos verdwenen. Het duurde niet lang, of men beschuldigde de Joden, dat zij de beide vermisten gedood hadden, om hun bloed op het Pesachfeest te gebruiken. Een Joodsch barbier wist men door ontzettende folteringen een bekentenis af te persen; hierop werden een aantal van de aanzienlijkste Joden gevangen genomen en zoo gemarteld, dat drie hunner bezweken. Joodsche kinderen wierp men in den kerker, waar meer dan honderd den hongerdood stierven. De onschuldige gevangenen wachtten iederen dag in radeloosheid de voltrekking van hun doodvonnis af. Gelukkig werd door het optreden van twee edele menschevrienden, Mozes Montefiore en Adolphe Cremieux, het gevaar afgewend en werden de gevangenen in vrijheid gesteld.

Mozes Montefiore, geboren uit een deftige

Joodsche familie te Londen, zag het levenslicht te Livorno, waar zijn ouders tijdelijk verblijf hielden. In Londen bezocht Mozes de school; daar zijn ouders evenwel niet rijk waren, moest hij reeds vroeg trachten in zijn eigen onderhoud te voorzien. Hij wijdde zich aan den handel en wist zich door vlijt en rechtschapenheid vrij spoedig een bestaan te verzekeren. Nu trad hij in het huwelijk met Judith Cohen, een edele, echt Joodsche vrouw, vol liefde voor de leer en de geschiedenis des Jodendoms. Nadat hij door gelukkige handelsondernemingen een ontzaglijk vermogen verworven had, trok hij zich op raad zijner echtgenoot uit de zaken terug, om verder ten nutte der menschheid te arbeiden. Weldra vond Mon-

Abbas Hilmi II Pascha, Khedive van Egypte.

Kameelruiters in Egypte.

tefiore gelegenheid, zich verdienstelijk te maken.

Hij ging met zijn gade naar Palestina, waar een hevige hongersnood woedde, om hulp te brengen.

Toen het Heilige Land door een aardbeving geteisterd werd, zag men het edele echtpaar op reis er heen, om den nood te lenigen. Gunstige gevolgen had ook zijn optreden in de zaak van de Joden te Damaskus. Montefiore ging met Cremieux en eenige andere reisgenooten naar Alexandrië, liet bij den pacha van Egypte, die destijds over Syrië het bewind voerde, om een onderhoud verzoeken en wist gedaan te krijgen, dat de gevangenen in vrijheid gesteld werden. Met dezen schoonen uitslag was Montefiore evenwel nog niet tevreden. Hij wilde een herhaling van een dergelijke valsche beschuldiging voorkomen. Ter bereiking van dit doel begaf hij zich tot den Sultan van Turkijë met wien hij langdurige besprekingen hield. Deze besprekingen hadden ten gevolge, dat de Sultan door zijn rijk liet afkondigen, dat, naar hem gebleken was, den Joden het gebruik van bloed streng verboden is. Tegelijkertijd verleende hij den Joden dezelfde rechten als aan de overige bewoners. Nu eerst was Montefiore voldaan en keerde hij naar Londen terug.

Van alle kanten bereikten hem betuigingen van bewondering en dankbaarheid en koningin Victoria, die voor zijn reis een Engelsch schip ter beschikking had gesteld, schonk hem het recht wapenschilden te voeren. En ook nu weder

verloochende zich zijn Joodsche aard niet; op zijn nieuwe wapenschilden prijken twee vanen met het opschrift « Jerusalem » en een ceder van den Libanon, omgeven door bloembergen (*monti di fiori*).

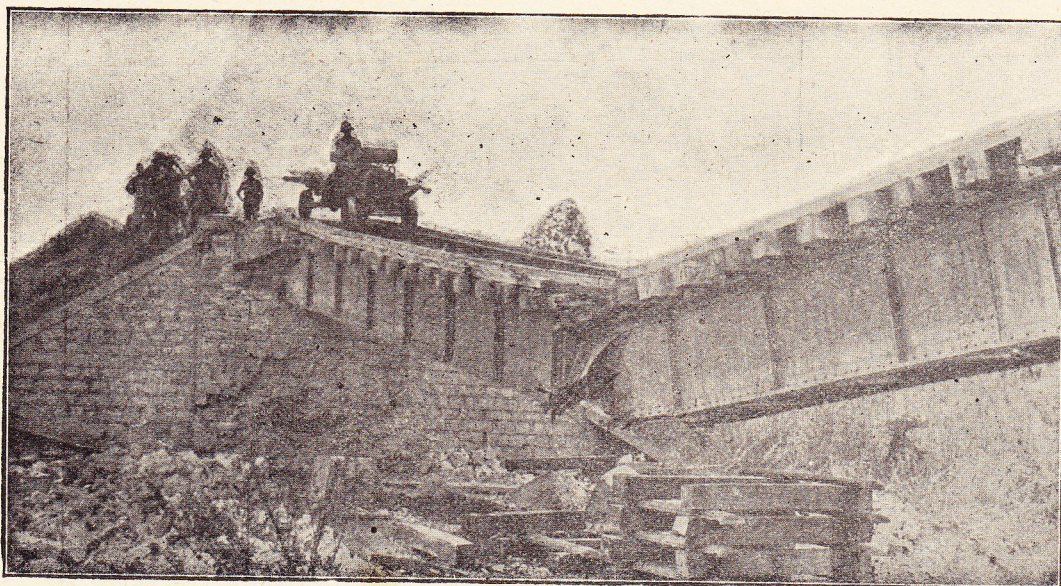
Maar zoo waren de Joden steeds door onveiligheid bedreigd.

De verovering van Jerusalem was een krachtige steun voor het Zionisme.

Het doel dezer organisatie is neergelegd in het « Bazeler program », een programma, dat op het eerste Zionistenkongres te Bazel in 1897 onder voorzitterschap van Theodoor Herzl opgesteld is.

Het Zionisme streeft er naar, Palestina weder voor het Joodsche volk als eigendom te verkrijgen; het wil in 't oude land der vaderen een, door de Joden zelf bestuurde, gemeenschap stichten. De wetgetrouwe Zionisten vormen onder den naam « Mizrachi » een afzonderlijken groep; ook de arbeiders vormen als « Poale-Zion » een bijzondere afdeling. Het Joodsche Nationaal Fonds, door de Zionisten opgericht, beoogt landaankoop op groote schaal in Palestina; als financiële instelling der Zionistische beweging geldt de « Jewish Colonial Trust » in 1898 te Londen gesticht. Herzl stierf in 1904; zijn opvolger Wolfsohn, die in 1914 overleed, heeft eveneens veel voor het Zionisme gedaan. (1)

(1) Naar Staal: « Geschiedenis van Israël. »

Een vernielde spoorbrug in de nabijheid van Dar-es-Salam.

Nu, door de verovering van Jerusalem, was allerwegen de hoop dat aan den algemeenen wensch voldaan zou worden.

XXXI.

DE BELGISCHE AUTO-MITRAILLEURS IN RUSLAND.

Wij mogen het jaar 1917 niet eindigen zonder een hoofdstuk te wijden aan eenige feiten, die in den vreemde wel niet veel de aandacht trokken, maar voor onze landgenooten toch van belang zijn. Wij bedoelen het optreden onzer auto-mitrailleurs in Rusland.

In 1915 had ons leger gepantserde auto's gekregen van kanonnen en mitrailleurs voorzien.

Ons korps werd einde 1915 naar Rusland gezonden. Het schepte te Brest op de « Wray Castle » in. Het bestond uit het personeel van 12 gepantserde auto's, een compagnie wielrijders en den hulpdienst voor de bevoorrading en de herstellingen.

De reis ging eerst langs de Iersche en Engelsch-Schotsche kust, om de Duitsche onderzeeërs te vermijden. Na een tocht van twintig dagen lag men voor de Witte zee.

De aankomst was niet bemoedigend. De Russen weigerden door seinen den toegang en drie dagen dobberde het schip in den storm rond.

Eindelijk kwam er toestemming uit Petrograd en ontschepte men te Archangel, vanwaar men naar de hoofdstad reisde.

Nikolaas II, die toen nog in 't volle van zijn macht troonde, hield een schouwing en onze auto's reden hem over den besneeuwden weg voorbij. Het vroom toen 40 tot 45 graden onder nul, en onze mannen vonden het er kouder dan in de

vlakte der Moeren, achter den IJzer, waar hun kamp was geweest.

De bevolking toonde veel sympathie. 't Waren voor Rusland nog de dagen van vaders Czaar.

In Januari moest de groep naar het Zuid-Westen van Gallicië, waar generaal Broesiloff het bevel voerde.

Na een lange reis in drie treinen kwamen de Belgen te Zbaraz op Oostenrijksch grondgebied. Het gansche korps telde 370 officieren en soldaten, en ze verzonken dus wel in de enorme massa der 12 Russische legers.

Zbaraz was een dorp. De bewoners sloten zich in hun huizen op. 't Waren meest Oostenrijksche Joden en ze hadden vrees voor de Belgen, die daar plots verschenen, want ze wisten hoe ons landje door de bondgenooten van Oostenrijk overvallen was.

Een eerste gewichtig punt was de kleedij. De Russen vonden, dat de Belgische shako's veel gelijkenis hadden met de Oostenrijksche en dus schoten ze er naar en men was wel gedwongen de oude politiemuts op te zetten, de blauwe met rooden band, om veilig te zijn tegen vergissingen.

Nog andere teleurstellingen wachtten onze jongens.

Zij waren eerst onderworpen aan de Russische tucht, en deze was niet malsch, zooals men weet, en zoo gebeurde het, dat onze mitrailleurs door Russische officieren karwatsslagen in 't aangezicht kregen, of in de krotten-gevangenissen van Tarnopol geworpen werden. Ze mochten niet rooken op straat, zagen zich den toegang tot kantines verboden, alsook tot tweede en eerste klasse op den trein.

Door het krachtadig optreden onzer officieren werd een uitzonderings-regiem voor de Belgen bepaald.

De inwoners van Zbaraz verloren toch hun

Engelsch kameelruiterkorps te Kairo.

vrees en strooiden zelfs bloemen toen de auto's naar het front vertrokken.

Onze landgenooten namen eerst deel aan de aanvallen op de linie Tarnopol-Lemberg.

De Russen moesten daar een hoogte bestormen en hun rijen dunden snel onder de vijandelijke artillerie. Daarna zagen hun officieren niet, integendeel, ieder van hen had volgens de reglementen het recht, om met een revolverschot de weifelaars neer te schieten, van welk recht ruim gebruik werd gemaakt.

De auto's reden dan ook langs lange rijen lijken en ontmoetten tal van gewonden, waarbij er waren, die een arm misten, maar met den anderen nog 't geweer omklemden, dat men nooit achterlaten mocht.

Bij Vorobiefska kwamen ze in het vuur en steunden ze de infanterie zoo krachtig, dat het legerbericht er melding van maakte. Bij Zborof redden onze mitrailleurs onder kommando van kapitein Oudenne een belangrijke stelling, nog slechts verdedigd door een tot op 65 strijders en een officier gedunde compagnie. Vijf onzer landgenooten sneuvelden daar en werden plechtig te Tarnopol begraven, waar reeds van voor den oorlog een priester uit Brugge, de eerwaarde heer Boone, gevestigd was, die verzekerde voor de laatste rustplaats te zullen zorgen. Hij verzorgde ook onze gewonden.

De auto-kanons werden dan naar een ander punt van het front gezonden, de linie Bréjani-Butchach.

De basis van onze groep was intusschen te Kief gevestigd, waar men ook in bijzondere hospitalen onze gewonden en zieken verpleegde.

De auto's-mitrailleurs moesten nu deelnemen aan den aanval bij Svistelniki. De strijd duurde er drie dagen. Een Siberische divisie smolt daar

van 15.000 op 2.500 bajonetten, en toch kreeg ze nog bevel aan te vallen.

Onze groep verloor daar een der auto's door een granaat getroffen. De Czaar liet ze door een andere vervangen.

Onze landgenooten gingen toen in rust naar Kozovo, een Poolsch dorp, waarvan het kasteel dertien maal beurtelings het hoofdkwartier van de Russen en de Oostenrijkers was geweest.

In Oktober 1916 vertrokken ze naar Ezerna, waar ze zouden overwinteren, en in het vooruitzicht daarvan legden ze een grooten voorraad hout aan, dat ze in een bosch hakten. Ze maakten ondergrondse schuilplaatsen, maar moesten koude van 35° trotseeren, zoodat bij sommigen handen, voeten of neuzen bevroren. De sneeuw lag dik op de velden.

Luitenant-kolonel Semet, aan wiens verhaal we deze bijzonderheden ontleenen, vertelt het volgend voorval.

« Generaal Goutor, die hier het bevel voerde, was een groot vriend zijner soldaten.

Eens zei hij mij :

« We hebben dezen morgen wat moeilijkheden in het regiment Belozerski. Wilt ge me naar de loopgraven vergezellen? »

Per slede, dan te paard en eindelijk te voet, bereikten we de loopgraven en den eersten soldaat aansprekend, vraagt de generaal :

« Is het waar, dat gij niet tevreden zijt? »

« Jawel, excellentie, ik ben tevreden, maar ik zou naar mijn isba willen terugkeeren, om mijn vrouw en kinderen te omhelzen. »

« Waar is uw isba? »

« In Oeral. Ik heb hen al zoo lang niet meer gezien. »

De generaal wijst naar mij en herneemt :

« Kent gij dien officier? »

« Ja, 't is de kommandant der Belgen. »

Een Engelsch legerkamp in Egypte.

« Weet gij, wat hij hier doet? »

« Zij zijn gekomen om met ons te vechten. »

« 't Is waar, maar weet gij, dat de Belgen ook een isba hebben en dat die veel verder is dan de uwe, en zij ook zouden hun gezin willen omhelzen. Zij zijn met u komen strijden, om de Duitschers en Oostenrijkers in de loopgraven ginder te verplichten Rusland te verlaten en zoo zullen ook de Belgische isbas verlost worden van den Duitscher, die den ganschen oorlog ontketend heeft. »

De brave Rus schijnt na te denken; achter zijn goedige oogen raadt men een innerlijken strijd.

« Ge kunt vertrekken, excellentie », zegt hij.

« Ik wil niet meer naar Oeral gaan. »

« Kom dan uit uw loopgraaf om te toonen, dat ge de Duitschers niet vreest », verzoekt de generaal.

En de dappere komt naar boven en stelt zich aan de vijandelijke kogels bloot.

« Ga er nu weer in terug, ik ben tevreden over u, kameraad! »

Dit gesprek loopt als een vuurtje langs de loopgraven en weldra is de orde terug gekeerd.

De generaal zou echter al spoedig van andere moeilijkheden hooren. De ontevredenheid steeg in het Russische leger.

De Belgen zagen den storm opkomen.

De Russische soldaat voelde hoe in zijn rug verraad werkte.

Het werd hem duidelijk, hoe de troepen maar lichtzinnig opgeofferd werden, daar de officieren toch oordeelden, dat hun menschenmateriaal onuitputtelijk was.

En de opstand kwam. Officieren werden ver-

moord of weggejaagd. Soldaten deden de auto van een generaal of ander opperofficier stoppen, namen er plaats in, zeggend:

« Nu zijn we allen gelijk, niet waar? »

Men viel van 't eene uiterste in 't andere.

Onze landgenooten zagen Doema-leden naar het front komen en hoorden de redevoeringen over den nieuwen geest.

Ook Belgen kwamen de Russen toespreken. De heer Destrée was buitengewoon gezant te Petrograd.

Onze groep zag hoe overal sovjets ontstonden, in het bataljon, het regiment, de divisie.

Na den val van Riga hield men een oorlogsraad: soldaten en matrozen woonden die als afgevaardigden bij.

't Was wel een heele verandering bij de dagen, toen ook onze jongens soms klappen in 't gelaat kregen van Russische officieren.

Onze mitrailleurs zagen, hoe Russen en Oostenrijkers verboederden. De kommandant liet naar die plaatsen schieten door de artillerie, maar wat baatte het? Men keerde wel in de loopgraven terug, doch vocht niet meer.

De Belgische mitrailleurs deden nu als infanterie-soldaten dienst in de loopgraven van het 6^e korps. Zij trachtten den geest op te wekken, schoten, patroeljeerden, wilden den tegenstander laten gevoelen, dat de oorlog niet uit was.

Kapitein Oudenne werd bij zulk een dienst zwaar gewond.

Toch werd, zooals wij vroeger beschreven, een offensief gelast. De Belgische auto-mitrailleurs kregen kennis van hun instructies. Ook Engel-

Port-Saïd en het Suez-kanaal.

sche geblindeerde auto's boden hulp, evenals Fransche vliegers.

Men kent 't verloop van 't offensief. Na een eerste sukses, weigerden gansche regimenten nog in den strijd te gaan.

Onze batterijen keerden naar Tarnopol terug.

Dan volgde een krachtige aanval der Duitschers, die een bres sloegen in het front.

De 1^e Belgische batterij werd haastig van Tarnopol naar Kozovo ontboden, om den Duitschen inval te stuiten, die de achterhoede van het 6^e korps bedreigde.

Onze batterij streed moedig (21 Juli 1917). Toen was het, dat de Liedekerke doodelijk gekwetst neerviel naast den insgelijks ernstig getroffen luitenant d'Aspremont Linden.

De infanterie van het 6^e korps was van haar artillerie gescheiden en moest snel wijken, om aan omsingeling te ontkomen. Zij kon de Sereth bereiken en hoopte daar den vijand tot staan te brengen.

Maar men moest groote voorraden in brand steken en kanonnen vernielen, om dat alles niet in hand van den vijand te laten. Bovendien was de inlichtingsdienst geheel in de war en men verkeerde in den blinde omtrent de mogelijke plannen van den aanvaller.

De 1^e batterij was toch ook onder leiding van luitenant Van der Donckt naar de Sereth kunnen wijken.

Luitenant Van der Donckt koos een goede stelling, juist die, waar de Duitschers beproefden den stroom te forceeren. 't Belgisch geschut bestookte den vijand, wekte daardoor vertrouwen bij de Russen en schonk dezen den tijd, de bres te vullen.

Intusschen bereikten de Duitschers Tarnopol, de basis onzer auto-kanons, welke onder de beschieting en te midden van de algemeene ontredeling de stad verlieten en naar Proskocrof trokken.

De ontruiming van Tarnopol maakte de verdediging van de Sereth onmogelijk en het 6^e

korps trok zich dan ook verder terug.

Onze 1^e batterij dekte die beweging en moest haar verliezen aanvullen met personeel der andere batterijen uit Proskocrof. Zoo offerden onze landgenooten zich op in verbinding met het 6^e korps, een der weinige nog strijdbare.

Maar welke tochten! Luitenant Aspremont, zelf gewond, reisde vier dagen met het lijk van de Liedekerke, dien hij te Kief een waardige rustplaats wilde schenken.

Siersack reisde van den eenen trein in den anderen; hij was door een kogel in het hoofd getroffen, werd hier geopereerd, daar weer verbonden, steeds bewusteloos en geraakte eindelijk in het hospitaal te Kief, waar hij in November stierf.

Den 28ⁿ Juli 1917 waren onze auto-kanonnen te Satanoef, een Joodsche stad.

De 1^e batterij werd aangeduid om met ruitery den vijand in de Sereth te werpen.

Generaal Townshend.

Aanval van Bedouïnen op Engelsche troepen.

Infanterie was er niet meer, tenminste strijdbare, en dus had men een korps Kiergiezenruiters aangeduid, forsche kerels, die onder bevel stonden van generaal Krimoff. 't Was deze generaal, die eenige maanden later door Korniloff bij diens opmarsch naar Petrograd, waar hij de regering omver wilde werpen, naar Kerensky gestuurd werd. Na afloop van het gesprek joeg Krimoff zich een kogel door 't hoofd.

Van den nieuwen strijd kwam echter niets; de vijand vestigde zich op de Bruch en het front stabiliseerde zich.

In Augustus 1917 waren de Belgen weer te Zbaraz, hun plaats van aankomst in Januari 1916.

Maar welk een verandering sinds dien tijd!

Hun rol was geëindigd.

En luitenant-kolonel Semet schrijft:

« Generaal Notbek, kommandant van het 6^e korps, zei tot mij:

« Men moet zich maar tevreden stellen met elken dag, dien God ons verleent, te leven en niet trachten de toekomst te peilen. Niemand weet, wat de Russische soldaat met zijn mysterieuze ziel morgen gaat doen. »

Den 1ⁿ September 1917 eindigde de veldtocht der Belgische groep in Rusland. Op 185 strijders waren er 55 dooden, gewonden en vermisten. Op 10 officieren der vechtbatterijen werden er 5 gewond; de officier-betalemeester stierf te Kief aan typhus. » (1)

(1) Naar: H. Semet. « Opérations des auto-cannons-mitrailleurs en Russie. » in het Bulletin officiel du Touring Club de Belgique.

XXXII.

IN BEZET BELGIE.

Wij mogen ook niet nalaten na te gaan, hoe het jaar 1917 in ons land eindigde.

De nood werd hier steeds grooter. Na den zomer van 1917 kwam er gebrek aan linnen en katoen. De Duitschers hadden de groote winkels leeggemaakt en invoer was er natuurlijk niet.

Men moest zich toch kleden. Men maakte hemden van de vroegere tafellakens, zoo witte als geruite. Dekens veranderde men in mantels. Bekleding van meubels diende zelfs voor kinderkleederen. En 't was maar goed, want in December sloeg de bezetter het linnen aan in hotels, scholen en ook bij bijzonderen. Er was te kort aan aardappelen. Men kon ze in het geheim koopen tegen 2 fr. 50 tot 3 fr. per kg. Toen ging men « smokkelen ».

Over dat « smokkelen » zouden wij een gansch boek kunnen vullen. Grooten en kleinen trokken naar den buiten, zonder onderscheid van rang noch stand, armen en rijken, ouders met hun kinderen; ieder ging er op uit om het dagelijksch brood te winnen in het zweet des aanschijns.

Trams en treinen zaten bomvol met « smokkelaars », die zich uren en uren van inspanning getroostten om eenigen voorraad te bekomen, om, wanneer zij uit de statie kwamen, deze te zien afnemen door de Duitschers.

Anderen trokken langs bosch en wegel, marcheerden dag en nacht onder een last, veel te zwaar voor hun ongeoeffende schouders en hun uitgeput lichaam. Maar ook in bosch en langs wegel, lagen de « patattenpakkers » en de « bo-

Generaal Allenby trekt aan het hoofd van zijn troepen Jerusaleem binnen.

terdieven », en vaak gebeurde het dat in het zicht der stad de zware, kostbare vracht, die men uit den diepsten hoek der Kempen had meegesleurd, werd afgenomen.

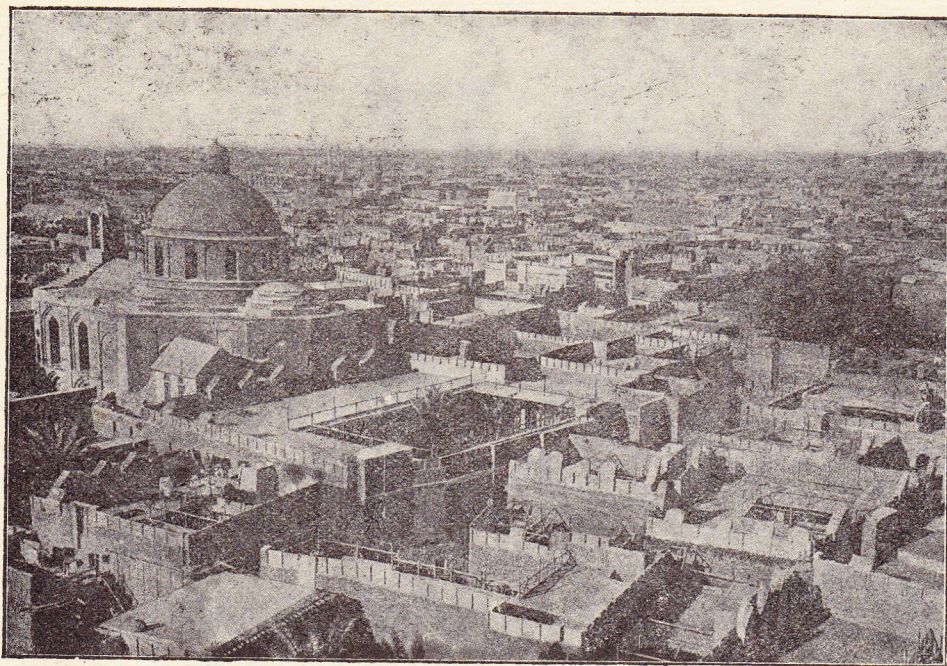
Menige boer toonde dat hij een menschelijk, vaderlandsch hart bezat; men heeft in de kranten menigmaal den naam bekend gemaakt van landbouwers, die, ondanks de dure tijden, hun waren verkochten tegen den vóóroorlogschén prijs. Maar deze boeren waren spoedig « uitverkocht », en toen viel men in handen van onbeschaamden, die de algemeene ellende exploiteerden ten eigen bate.

't Was een tijd van ellende, en van egoïsme en harteloosheid. Zoo schrijft Frans Van den Bergh over Mechelen en omgeving in zijn treffend werkje « Onder den Duitschen Hiel »:

« In onze streken, waar de aardappels vijf frank gelden den zak, tien frank in de slechte jaren, klom de prijs ervan tot twee frank den

kilo en kregen wij honderd negentig gram per dag in den strengen winter van 1917. Het zijn de stedelingen, die de prijzen zoo opjagen, verontschuldigten zich de boeren; maar wanneer ik antwoordde, dat ik eene moeder zou zenden met zes kinderen, wier vader aan 't front was, om vijf en twintig kilog. patatten af te halen tegen vijf en twintig centiemen, en die den prijs niet zou opjagen, daar zij niet meer kon besteden, dan, o! neen, dan had de boer niets meer te veel. Ja, den aardappelooft uitlezen en het uitschot, dat vroeger naar den varkenstrog ging, nu naar 't Komiteit: dat was goed genoeg voor de varkens van de stad!

Wanneer onze ongelukkige vrouwen, altijd met schrik door patroeljes verrast te worden, van de eene hoef doolden naar de andere met marken in de hand, riepen de kinderen hen hoonend na: « de leege buiken van de stad », en de ouders stonden op hunnen dorpel te lachen!

De stad Bagdad in vogelvlucht gezien.

De Winter van 1916 en het jaar '17 waren de tijd van de zwaarste ontbering: de menschen liepen naar Bonheyden en Duffel, en schoven daar aan, om een roggebrood te koopen van drie pond voor tien frank, en dan was het soms nog vervalscht, oneetbaar, als het onderweg niet afgenomen werd en de thuiskomende moeder, doodvermoeid na vier uren gaans, zich wanhopend en weenend op een stoel liet vallen en den moed niet had hare kinderen, ingesluimerd met het hoofd op de tafel, te wekken om ze zonder eten in hun beddeken te leggen. Wat werd er toen niet uitgepeinsd om de hongerige maag te bedriegen! Wat zijn er toen raapkoolen, aardappelschillen, groentenafval en zelfs gras geëten, fijn gehakt en met het overige gemengd! 't Was toen, dat zoovele vaders, gepraamd door 't lijden en wegsterven hunner geliefden, het harde besluit namen, tegen hun geweten in, voor den Duitsch te gaan werken. Rijke menschen weten dat zoo niet; voor veel geld was nog alles te koop en zij hadden allicht eene gedienstige kennis, zij vermagerden niet tot geraanten.

Maar de armen, de werkmán, de beambten, de huiseigenaar, de kleine winkelier, hij wien alles geplunderd werd in 1914, wiens inkomen tot 'iets was geslonken, of tot de helft verminderd, oij tiendubbele, vijftigdubbele duurte — voor een zak tarwe werd duizend frank gevraagd — heeft aan den lijve gevoeld, welk schrikkelijk monster die vier jaar lange oorlog was.

Er waren bakkers, die zemelen brood verkochten, dat aan 't mes kleefde.

Een korrel graan in huis, bij huiszoeking: het graanmolentje aangeslagen en vijftig mark boet. Een handvol gerst of haver, om kunstkoffie te branden: beboet.

Melk voor zieken, met bewijs van den dokter:

één frank den liter, een oogenblik zelfs 1.25 n.

De eerste raadgeving van den geneesheer was altijd: melk en eieren, anders kan hij niet genezen.

Eieren? een frank vijftig het stuk, wie kon dat volhouden? Zoo'n raad maakte de menschen radeloos in hunne onmacht.

Boter, wie kende er den smaak nog van? Zes en dertig frank den kilo, en gesmokkeld nogal, met zekerheid bijna, afgetast en beboet te worden. Ja, we kregen, tegen 10 fr. den kilo, zestig gram boter van de centrale alle veertien dagen, maar meestal werd dat eene schrikkelmaand. Waar bleef ze onze lekkere Kempische boter, die kracht en lenigheid brengt in de spieren? Naar Duitschland of naar de zeepbarons te Brussel, die er fortuinen mee vergaarden.

Het vet aangeslagen; de prijs ervan steeg tot vijf en vijftig frank: spek was er, maar in de kuipen der slachters en kostte vijf en veertig frank. Doch, wanneer, bij den aftocht der Hunnen, er gevaar dreigde voor daling der prijzen, dan lagen aanstands al de vitrienen der beenhouders vol spek en vet tegen de helft der vorige prijzen.

Vleesch, ofschoon niet in overvloed, heeft nooit ontbroken; maar op honderd beesten — zeide mij iemand die 't wel kon weten — te Mechelen geslacht, gingen er vijf en negentig naar Brussel, en vandaar waarheen? Ja, dat weten wij niet, maar gissen het wel.

Ja, de ellende was groot. Schoenen, 175 frank en ook woekerhandel daarin.

De bezetter eischte de matrassen op; hij moest de wol hebben en deelde mee, dat men heel goed op gesneden papier kon slapen.

Men verzoon honderd listen, om de wol te verbergen.

Bij den Kilimondsjaroe.

En dan de verordening op koper, tin en brons; huisgerief, vensterkrukken, raamknoppen, haardversiersels, pianobelegsels, brievenbussen, adresplaten, pendules, kandelaars, bronzen figuren, kunstverzamelingen, familiestukken, tafelserviezen in tin van grootmoeders afkomstig; schotels, als prijzen in den tijd der gilden gewonnen; alles moesten zij hebben, zonder uitzondering, zonder meedoogen. Zij braken den vloer onzer kelders op, het plankier onzer zolders, zij klommen op de daken; wat zij ontdekten: aangeslagen, de eigenaar beboet.

Men zag de soldaten kostbare lichtkronen verwrongen uit de ramen op een kar werpen. Uit de brouwerijen haalden ze ketels, uit de fabrieken machines.

In de Nationale Bank te Brussel roofde men 10.000 kg. koper, van leuning, plaketten, enz.

Protesten tegen dezen aanslag van privaat eigendom hielpen niet.

Onze bosschen werden schaamteloos geplunderd. Uit bijzondere tuinen haalde men notelaars. In veel plaatsen rekwireerden de Duitschers de honden. Ze hadden ze noodig voor hun mitrailleur-bespanningen of voor de vellen.

Reeds lang hadden ze onze hengsten en bestes merries opgevorderd, om den beroemden Belgischen paardenkweek tot een Duitsch monopolie te maken. Van de kippenhouders eischten ze een bepaald aantal eieren per maand. Ze legden beslag op geneesmiddelen, heelerwerktuigen.

Begin 1918 kwam dan de bedreiging van de opeisching der kerkklokken. In Vlaanderen had

men er reeds veel weggenomen, zooals wij meegedeeld hebben.

Kardinaal Mercier verbood tot die inbeslagname mede te werken. Zijn protest luidde als volgt:

Aan de Geestelijkheid en de Geloovigen van het bisdom Mechelen.

Zeere geliefde Broeders,

« Het droevig nieuws dat de bezettende macht ons den 8^{en} Februari officieus had aangekondigd, is thans officieel. Het « Bulletin der Wetten en Besluiten » van 21 Februari beveelt den inventaris op te maken der klokken en orgels onzer kerken. Wij weten bij ondervinding dat wij ons daaromtrent geen illusies moeten maken. Waar vandaag de inventarisatie wordt opgelegd, komt morgen de opeisching. De herhaalde dringende aanmerkingen van den Oppersten Herder der Christenheid, ons beroep bij den kanselier van het keizerrijk, hebben dus niet gebaat.

Uw christelijk gemoed zal er pijnlijk door getroffen zijn.

Terwijl wij zoozeer behoefte hebben aan opbeuring, wordt nieuwe rouw over ons land gebracht, en die rouw zal ons voortdurend als een lijkwade dekken. Het zal voor het Katholieke België een Goede Vrijdag zonder einde zijn.

Was het maar om ons te doen, wij zouden, evenals de andere smarten, ook nog wel deze smart gelaten verdragen hebben, nietwaar, mijne geliefde Broeders? Doch ditmaal wil men de rechten van God, van onzen Christus Jezus, de Vrijheid der Kerk en haar eigendom opofferen

Wegvoeren der Engelschen door de Turken na de overgave van Kut-el-Amara door Generaal Townshend.

aan hetgeen men « de noodzakelijkheid » noemt, d.w.z. aan het militaire utilitarisme onzer vijanden.

Dat woord « Vrijheid der Kerk » klinkt onaangenaam in de ooren der politieke leiders, schrijft de groote liturgist Dom. Guéranger.

Zij denken dadelijk aan eenen aanslag op hun rechten. Maar er is voor ons geen sprake van samenzwering of opstand; het gaat slechts om de onafwijsbare rechten door onzen Heer Jezus-Christus aan zijn onbevleete Bruid toegekend.

De vrijheid van de Kerk bestaat in hare algeheele onafhankelijkheid ten opzichte van elke wereldlijke macht, niet alleen in 't predikambt, in het toedienen der Sakramenten, in de betrekkingen, vrij van elke belemmering, tusschen de verschillende graden van hare goddelijke hiërarchie; maar ook in het bekend maken en het toepassen der verordeningen van hare tucht; in

het bewaren en beheeren van haar tijdelijk erfdeel.

« God bemint in deze wereld niets zoozeer, als de vrijheid van Zijne Kerk », zegt de H. Anselmus.

De Pauselijke Stoel schreef den 30ⁿ Juni 1830, bij monde van Paus Pius VIII, aan de bisschoppen van de Rijnprovincie: « 't Is krachtens eene goddelijke instelling dat de Kerk, de onbevleete Bruid van het vlekkelooze Lam Jezus Christus, vrij is en dat zij aan geene enkele wereldsche macht onderworpen is. »

Deze vrijheid der Kerk, vervolgt Dom Guéranger, is het bolwerk van het Heiligdom zelf. Ook moet de Herder, de wachter van Israël, niet uitstellen alarm te maken, tot de vijand in de plaats is doorgedrongen; de plicht zijn kudde te beschermen begint voor hem, op het oogenblik, dat de vijand zijne voorposten belegert; immers,

Generaal Sir Percy Lake, kommandant van de Engelsche troepen in Mesopotamië.

worden de voorposten niet overrompeld, dan is ook de veiligheid van de stad verzekerd.

Ten einde dezen plicht van onze herderlijke bediening te vervullen, zeer beminde Broeders, teekenen wij verzet aan tegen de afbreuk, welke de gewelddadige inbeslagneming van voorwerpen van den eeredienst, aan de vrijheid van onze Moeder de H. Kerk zal doen.

Wij voegen hierbij dat het wegnemen van klokken, zonder toestemming van de Kerkelijke Overheid en ondanks hare protesten een heiligschennis is.

De klok is werkelijk een heilig voorwerp; haar bediening is heilig.

Zij is, door de wijding, onherroepelijk voor den dienst van God bestemd. Zij is niet alleen gezegend, maar door den bisschop met heilige olie en chrisma gezalfd, zooals uwe ledematen in het Heilig Doopsel gezalfd en gewijd werden, zooals de priesterhanden, die de H. Hostie moeten aanraken, gezalfd en gewijd zijn.

De dienst van de klok is heilig, de klok is geheiligd door den H. Geest, zegt de Liturgie « Sanctificetur Spiritu Sancto », opdat de geloovigen in hare stem de stem der Kerk erkennen, die hare kinderen tot zich roept.

Haar stem weerklonk bij uwe intrede in het christelijk leven, uw Vormsel en uw eerste Communie. Zij verkondigde, beminde ouders, uw christelijk huwelijk; zij weent over uwe overledenen; haar luiden herinnert driemaal daags aan het mysterie van de Menschwording; en kondigt de slachtoffering van 't Lam Gods op 't altaar aan; zij zingt van blijdschap op den dag des Heeren, van verrukking op de feesten van Kerstmis, Paschen, Pinksteren; zij neemt met

haar gebed deel aan alle gebeurtenissen, gelukkige of ongelukkige herinneringen van het vaderland.

Ja, het inbeslagnemen van onzen klokken zal eene heiligschennis zijn. Wie daaraan zal medewerken, zal de hand leenen aan een heiligschennis.

De katholieke bisschoppen van Duitschland en van Oostenrijk-Hongarijë zullen deze beginselen niet tegenspreken. Indien hunne vaderlandsliefde hun concessies kon afdwingen, die hard moesten vallen aan hun godsdienstig gemoed; onze vaderlandsliefde versterkt in ons den plicht van te weerstaan. Wij zouden de Kerk en het vaderland verraden, indien wij zoo laf waren, zonder een openbare afkeuring, ons metalen voorwerpen lieten ontvoeren, die de vijand zal veranderen in werktuigen van verwoesting, bestemd om den dood te zaaien in de rijen der helden, die zich voor ons opofferen.

Regeeringspersonen, die vreemd zijn aan ons geloof zullen, vrees ik, weinig gevoelig zijn voor het protest van ons godsdienstig geweten, dat toch zoo zeer verdient geëerbiedigd te worden. Zij moesten zich ten minste hun gegeven woord herinneren en de wetten die zij zelf met onze medewerking uitvaardigden, niet verscheuren. De zedewet geldt zoowel voor de Regeeringspersonen als voor de onderdanen.

Welnu, op 18 Oktober 1907, werd door de tegenwoordigers van de vier-en-veertig Regeeringen, vergaderd in Den Haag, eene konventie vastgesteld, bepalende de wetten en gebruiken van den oorlog te land.

Zij kwamen bijeen, zeiden zij eensluidend, voor een tweevoudig doel: ten eerste om den vrede te waarborgen en gewapende konflikten tusschen de volkeren te voorkomen; en ten tweede, in veronderstelling dat er toch een beroep op de wapenen gedaan zou worden en de belangen van de menschheid, de altijd vooruitstreven-

Generaal Stanley Maude.

Overstroomd verblijf der Engelschen aan den Tigris.

de beschaving te dienen en zooveel mogelijk de wreedheid van den oorlog te beperken.

Bij deze overeenkomst werd een reglement gevoegd waarvan de artikelen reeds eene eerste en tweede maal, in hun geheel, op de Vredeskonferentie gehouden in 1874 te Brussel, en in 1899 te Den Haag werden onderzocht, en eene derde maal, namelijk in 1907, werden onderworpen aan een grondig onderzoek op de tweede Vredeskonferentie van Den Haag, en ondertee-kend door de Gevolmachtigden van alle groote Staten.

De eerste onderteekenaar dezer internationale voorschriften van krijgstucht was Baron Marschall de Bieberstein, afgezant van Zijne Majesteit den Keizer van Duitschland, Koning van Pruisen.

De artikelen 52 en 46 van het reglement aan de Konventie toegevoegd, luiden als volgt :

« Art. 52. Opeischingen in natura en diensten mogen niet gevergd worden van de gemeenten of van de bewoners (van het bezet gebied), dan voor de behoeften van het bezettingsleger.

Art 46. Het private eigendom (persoonlijk of gemeenschappelijk) alsook de godsdienstige overtuigingen en de uitoefening van godsdienst-oefeningen moeten geëerbiedigd worden. Het private eigendom mag niet verbeurd verklaard worden. »

Uit den aard der zaak dienen klokken en orgels niet voor de behoeften van het bezettingsleger ; zij zijn privaet eigendom en bestemd tot uitoefening van den Katholieken eeredienst.

De verwarring dezer voorwerpen van den eeredienst met oorlogsmateriaal is dus een onmiskenbare schennis van het internationaal recht, de openbare verloochening van het gegeven en onderteekend woord, eene verkrachting van den zwakke door den sterken, omdat hij de sterkste is.

Wij, Belgen, die Duitschland nooit anders dan

goed wilden doen of deden, wij zijn de zwakken. Ik neem u allen tot getuige, mijne Broeders, toonden onze harten, vóór 1914, niet door sympathie, achting en onbeperkte gastvrijheid, dat zij vertrouwvol getrokken werden tot hen, die ons nu zoo hardvochtig verdrukken ? Gij zult u herinneren dat, op den dag zelf voor den vijandelijken inval, de eerste woorden, die ik tot u richtte, u spraken van : « die wij met smart onze vijanden noemen. »

Sedert vier jaren beloont Duitschland ons !

Wij zullen intusschen niet tot opstand komen.

Gij zult den onmiddellijken triomf van ons goed recht niet zoeken in een wanhopige toevlucht tot stoffelijke kracht. Moed ligt niet in driftige opwelling, maar in zelfbeheersching.

Wij offeren aan God, deze onze hoogste beproeving ter uitboeting van de heiligschennende beleediging, die jegens Hem zal bedreven worden en voor den beslissenden uitslag van ons recht.

Bidden wij voor elkander, opdat de arm van den Almachtige ons steune. « God, zegt de H. Geest in het boek van Esther, God, meester van het heelal, alles is aan Uw gezag onderworpen ; niets, noch niemand is in staat U weerstand te bieden indien Gij Israël wilt redden. Verhoor ons gebed, o God ; verander onzen rouw in vreugde, opdat wij gedurende ons leven, Uwen naam mogen loven.... Gij zijt rechtvaardig, o Heer. Het is hun niet meer voldoende ons te verdrukken onder het zwaarste juk, maar zij willen de stemmen die U loven tot zwijgen brengen en de glorie van Uwen tempel en van Uw Altaar uitdooven. Denk aan ons, o Heer, toon U aan ons in dit uur van kweeling.... God, Gij zijt machtig boven allen, aanhoor de stem van degenen, die hun hoop op U stellen ; verlos ons van de slagen der onrechtvaardigheid en maak dat onze moed onze angsten overwinne. »

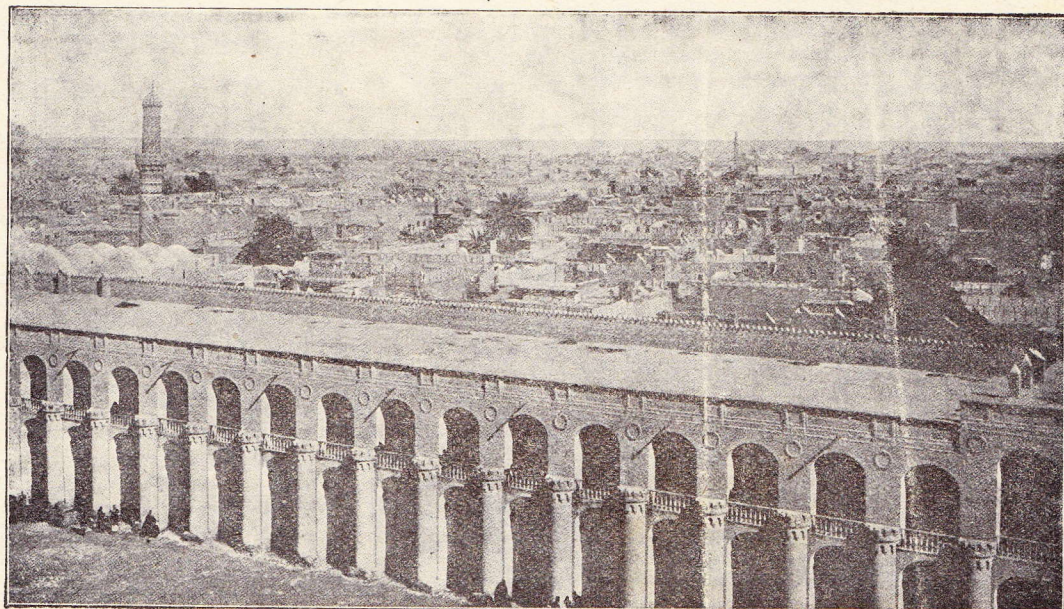
Hoofden van een Bedouïnen-stam, die zich bij de Turken heeft aangesloten.

In naam der vrijheid van de H. Kerk, in naam der heiligheid van den Katholieken godsdienst, in naam van het internationale recht veroordeelen en keuren wij af de inbeslagneming der klokken en orgels van onze kerken; wij verbieden aan de geestelijkheid en aan de geloovigen van ons bisdom mede te werken aan deze inbeslagneming; wij verbieden geldswaarden te aanvaarden van de heilige voorwerpen, die het geweld ons zal ontnemen.

Gesterkt door eene onoverwinnelijke hoop, verwachten wij het uur van onzen God. »

Buiten tal van dorpen in West-Vlaanderen, werden dan ook geen klokken opgeëischt. De bezetter week voor het protest van den Paus. Maar die van Oostende vond men later te Oostende terug; de beiaard van Roeselare met de andere klokken was eveneens naar Duitschland gevoerd. En in veel andere gemeenten waren de torens ledig.

Altijd maar opeischings: harnassen, breidels, biljardlaken. Te Dusseldorf verkocht men in Oktober 1917 al het materiaal van een Belgische papierfabriek. Uit drukkerijen haalde men de

De stad Bagdad in vogelvlucht gezien.

Turksche gevangenen worden door Mesopotamië geleid.

persen, papier, het lood. Men vernielde in de nijverheidsstreek de hoogovens, om onze industrie ten gronde te richten. Men haalde het ijzerdraad der afsluitingen van weiden en landerijen. Die opvoedingen gaven steeds aanleiding tot een regen van boeten.

De « Obstzentrale » legde beslag op groenten en fruit, de « Kartoffelzentrale » op aardappelen. Er waren dergelijke diensten voor steenkool, olie, gerst, en van alles eischte de bezetter zijn deel.

Tapijten, linoleum, 't moest ook al geleverd worden. Er was gevaar, dat het broodrantsoen zou verminderd worden. Gelukkig schoot Holland een groote hoeveelheid tarwe voor.

En in Juni 1917 had de bezetter de oorlogsschatting op 60 miljoen per maand gebracht.

De provinciale raden moesten daarover beslissen, maar vergaderden zelfs niet. Even als vorige jaren zou de bezetter immers de beraadslaging vernietigen. Generaal von Falkenhausen deed het nu ook, al was er geen beraadslaging gehouden en de gouverneurs der provincies moesten zorgen, dat de oorlogsschatting betaald werd.

Het bestuur van het Consortium der banken werd bij zekeren von Lünin ontboden, keizerlijken kommissaris der banken.

Dit kreeg daar bevel tot de inzameling der gelden mee te werken, en zoo een bank weigerde, zou ze onder dwangbeheer gesteld worden.

De heer Lepreux, directeur der nationale bank protesteerde op grond der Haagsche Kon-

ventie, welke het aanslaan van bijzonderen eigendom en plundering verbiedt.

Graaf Poei, Duitsch kommissaris, die de vergadering bijwoonde, antwoordde, dat Duitschland zich niet aan die bepalingen kon storen, daar de Entente het geheel wilde ruïneeren. Dergelijke klachten moest men tot Frankrijk en Engeland richten. En natuurlijk moesten de banken toegeven.

* * *

Genoeg over de rekvisities. Daarover alleen zou men een boekdeel schrijven.

De terreur uitte zich ook op ander gebied, n.l. door de boeten aan gemeenten. Om daarvan een denkbeeld te geven zullen wij eens die opsommen van de gemeenten in Vlaanderen, onder het 4^e leger. 't Is goed, dat daarvan een lijst bewaard blijve.

In December 1914 :

Swevegem, schade aan de telefoonlijnen, 4000 mark.

Swevegem, schad aan de telefoonlijnen, 4000 mark.

Gent, zelfde reden, 100.000 mark.

Destelbergen, zelfde reden, 30.000 mark.

Winkel St. Kruis, zelfde reden 3000 mark.

Wachtebeke, zelfde reden, 3000 mark.

In Februari 1915 :

Grembergen, zelfde reden, 4000 mark.

Strijpen, geweerschoten waardoor een Duitsch soldaat gewond werd, 10.000 mark.